

Interkulturelle samtale med tolk

Haitham Jaseem

Hvad er tolk

”En tolk er en fagperson, der behersker minimum to sprog og kulturen bag sprogene — og som er i stand til at anvende den viden til at oversætte budskaber korrekt og etisk forsvarligt mellem to mennesker uden et fælles sprog .” Tolkeguide Håndbog om tolkning i den kommunale indsats

- Han er sammen med afsender og modtager i tid og i rum.
- Han forholder sig også til nonverbale faktorer, som ofte formidler andre og flere signaler end den sproglige udformning af teksten.

tolkeformer

- ❑ Simultantolkning, tolkningen foregår samtidig med, at udgangsteksten **hørers** eller **aflæses**.

Simultantolkning gennemføres i to forskellige udformninger, del med elektronisk anlæg, og dels som hvisker sin gengivelse.

- ❑ konsekutiv tolkning, tolkning forgår efterfølgende. Har to udformninger.
 - Dialog tolkning, hvor der tolkes kortere sekvenser i en replik, og hvor tolken i reglen arbejder i begge sprogretninger.
 - Foredragstolkning, hvor tolken hører og noterer indlæg af fem til ti minutters.

Tolkens opgave

”Det er tolkens opgave at formidle indholdet i det sagte neutralt.... og præcist, det vil sige uden at ændre, tilføje eller udelade noget, og så vidt muligt med den talendes egne ord.”

Vejledning om tolkning i retten, under Tolke etiske regler afsnit.

Som om

- Tolk en ikke - person i en neutral position mellem samtaleparterne
- Oversættelse skulle i så fald være en ord for ord ud fra en naiv antagelse om, at et ord på et sprog altid har en ækvivalent på et andet sprog.
- ”hvert sprog organiserer mening forskelligt, og et forsøg at finde direkte ækvivalenter i to sprog giver ofte absurde resultater” Jessen, Tatiana mfl. 2008. s:25.

Ord og Sprogbrug

- Sprog er ikke blot et system, hvorfra man kan hente klare og entydige budskaber, som andre vil kunne forstå på fuldstændig samme måde.

Det kan man ikke af følgende grund:

- Alle ord er på alle sprog flertydige
- Ord er knyttet til en social indlært forståelse og sprogbrug - nødvendigt at vide, hvordan ord bruges af andre.
- Ord gøres ”til vores egne”

Tolkens hovedopgave

Tolkens opgave må være at forsøge at **forstå**, hvad taleren **mener** og udtrykke det på modtagerens sprog.

- At tolken mundtligt formidler det budskab, som blev fremført på udgangssproget, til målsproget. Udgangssproget er det sprog, som det originale budskab formuleres på af afsenderen, mens målsproget er det sprog, som tolken formidler budskabet på til modtageren (målet).

•

Tolkens rolle

Den måde, hvorpå tolken ser sin opgave, er afgørende for, hvordan han forvalter sin rolle i kommunikationssituationen...

- At spille parternes rolle: han tolke den talende parts udsagn ved at benytte førsteperson ex. "Sig til .., at jeg har mareridt om natten."
- Nøjagtighed. Tolken har "mulighed" til at vurdere, hvilket indhold der er relevant eller ikke relevant- det kan have katastrofale konsekvenser

Tolkens rolle

- Loyalitet over for opgaven. Opgavens udførelse bliver det primære mål for tolken
- ”Når ens arbejde er en service for andre mennesker, kræver det særlig loyalitet over for og et særligt engagement i det enkelte menneske. Det betyder, at tolkning kræver en loyal forholden sig til samtalen og partenes måde at udtrykke sig på” (Gala & Gala. 1999. s.55)

- At det ikke er tolkens opgave at tage stilling til rigtigheden af det, det bliver sagt.
- Neutralitet og upartiskhed: How Neutral is Neutral?

Tolke etiske principper

- Har I klar regler om hvad tolk bør, tolk skal og tolk må ikke ?
- Hvordan praktiser I tavshedspligt §152 til 152d?
- Hvilke overvejelser i gøre jer i forhold til habilitet /inhabilitet.

Tolkeetiske retningslinjer

- Overholde tavshedspligten
- Tolke rigtigt – det vil sige, at tolken i tilfælde af tvivl tjekker, hvad samtaleparten mener med sit udsagn
- Gøre opmærksom på, hvis han/hun finder en fejl i sin tolkning
- Være upartisk

Tolkeetiske retningslinjer

- Ikke anvende informationer, som han/hun får fra tolkningen til ulovlige formål, f.eks. til afpresning af borgeren eller dennes pårørende
- Ikke manipulere med samtaleparterne, f.eks. For at få afsluttet en samtale
- Ikke udøve nogen form for misbrug af magt i kraft af, at han/hun besidder, hvad samtaleparterne mangler (sprog og kulturel viden)

Inden vi starter samtalen

Man bør, hvis det er muligt, informere parterne om, hvilken opgave tolken har. Man kan give følgende oplysninger:

- alt, hvad der bliver sagt, vil blive tolket. Hvis man vil sige noget, der ikke skal tolkes, skal man undlade at sige det
- tolken må ikke komme med personlige forklaringer
- er der noget den ene part ikke forstår, bedes vedkommende spørge tilbage via tolken
- det er vigtigt, at parterne taler til hinanden og ikke til tolken, derfor vil tolken tolke i første person
- tolken har tavshedspligt.

Hamerik, Nina (2003) tolkning og tolkeetik. I fokus nr.2, 2003

Fir overordnede typer af kvalifikationer

- **Sproglige i form af lingvistisk og fagterminologisk kompetence**
- **Kulturelle i form af kompetence i begge kulturer**
- **Teknisk og etisk kompetence**
- **Personlige kompetencer i form af ansvarsbevidstheder, situationsfornemmelse og tolerance.**

Udfordringer for tolken

- **Analyse og forståelser af kommunikationssituation**
- **Tolketekniske færdigheder**
- **Følelsesmæssige belastninger**

Udfordringer for behandleren

- **Skal tåle usikkerheden ved at have en tredje person til stedet**
- **Det stiller større krav til fleksibilitet, når det gælder arbejdsmetode**
- **Skal tage hensyn til langt flere variabler for at kunne analysere, forstå og styre handlingsprocesser**

Hvad kræves af en god tolk?

- **At vedkommende har kendskab til og orienterede om de aktuelle forhold, herunder sociale og politiske forhold inden begge kulturer.**
- **Kendskab til socialforvaltnings opbygning for, at vedkommende på betryggende vis kan forklare og om nødvendigt berolig klienten.**

Hvad kræves af en god tolk?

- Erfaring i tolkning og tolkningens etiske regler.
- Loyalitetsfølelse overfor opgaven, overholdelse af neutralitet og tavshedspligten.
- Samarbejdsvillighed, et venligt væsen, ansvarsbevidsthed og udvisning af tolerance.
- At vedkommende med sine sproglige og kulturelle viden er i stand til at skabe dialog mellem klienten og behandleren og således kan fungere som brobygger for derved at afhjælpe såvel den sproglig som den kulturelle barriere.

En veltilrettelagt samtale

Før samtalen

- Tolk og behandleren (ca. 15 min.)
- Arbejdspladsens formål / funktion / opbygning og hvilke sager og problemer, der arbejdes med.
- Specielle ord og fagudtryk
- Behandlerens rolle/funktion
- Anledning til den konkrete samtale

En veltilrettelagt samtale

- **Den normale fremgangsmåde**
- **Mulige konflikter og vanskeligheder**
- **Det forventede resultat**
- **Kulturelle faktorer, der kan spille en rolle**
- **Check at tolken taler klientens sprog**
- **Check at tavshedspligten er bekendt**
- **Check at navn på klienten er rigtigt stavet**

Under samtalen

- **Behandleren skal have øjenkontakt med både klienten og tolken**
- **Klienten bydes velkommen**
- **Fortælle om tavshedspligt både ift. tolken og behandleren**
- **Fortælle om tolkens rolle/funktion**
- **Præsentere sig selv og sit arbejde**
- **Klientens forventning afklares**
- **Direkte henvendelse i ”jeg, du, dem” form**
- **Øjenkontakt med klienten under tolkning**

En veltilrettelagt samtale

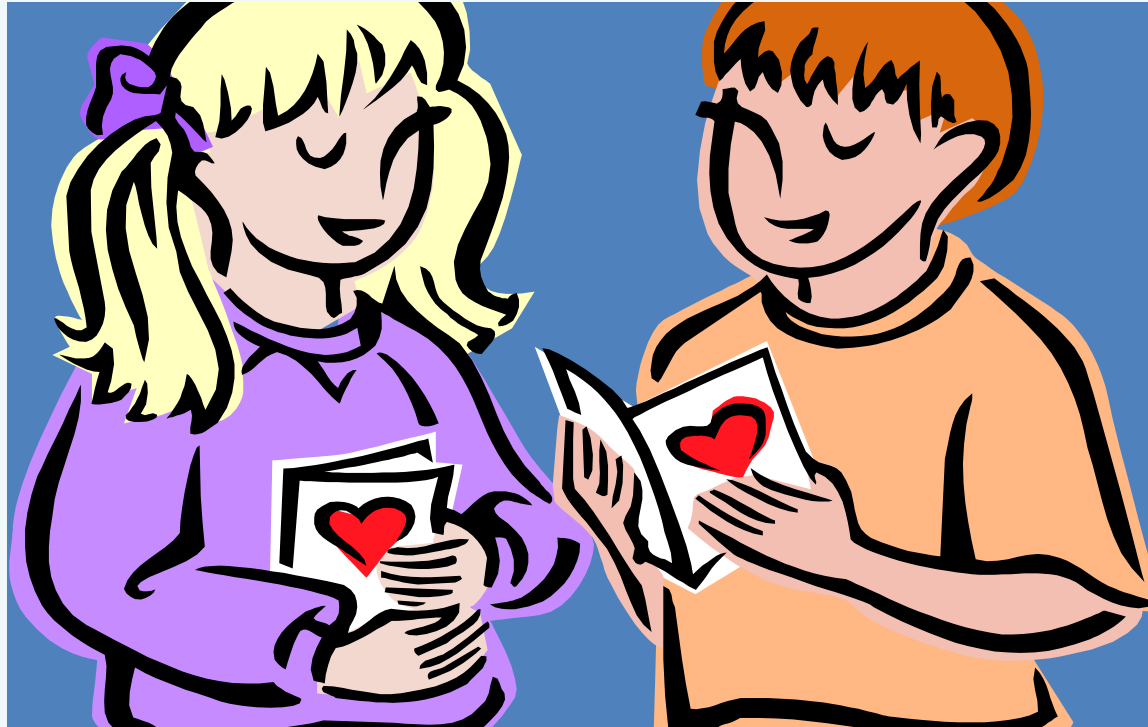
- **Behandleren har ansvar for samtalen**
- **Tolken må ikke styre samtalen**
 - **Tolken kan afbryde samtalen, hvis:**
 - **han ikke forstår betydning/ord/begreber**
 - **der ikke findes parallelle ord på klientens sprog**

En veltilrettelagt samtale

- **Efter samtalen**
- **En evaluering med tolken om evt. problemer/misforståelser**

Støt tolken ved at:

- Erkende det pres, som tolk arbejder under
- Vise interesse og forståelse
- Give hjælp og gode råd, når tolken giver udtryk for at have behov for det
- Sørge for at tolken får pauser
- Opfordre tolken til at fortælle, hvis en bestemt klient giver dem problemer / vanskeligheder
- Behandle tolken som en kollega på lige fod

Vi kommunikerer **ikke** til hinanden – vi **mødes** i kommunikationen.

De aspekter som har betydning i mødet med migranter.

Mødet med migrantklient bør analyseres fra 3 aspekter

- A. **Strukturelle** aspekter, hvor begrebet felt anvendes for at rumme og analysere de dynamiske aspekter af samspillet mellem den danske majoritet og migrant mindretallet, der sammenfattes i betegnelsen det interkulturelle felt.
- B. Mødet kan også belyses ud fra en **intersubjektiv** vinkel. Fokus sættes på de følelsesmæssige og kognitive aspekter af måder, socialt arbejde, migrantklient og tolk forholder sig til hinanden, aflæser og forstår hinanden ytringer, håndterer dilemmaer samt skaber konstruktiv kommunikation og kontakt.

De aspekter som har betydning i mødet med migranter.

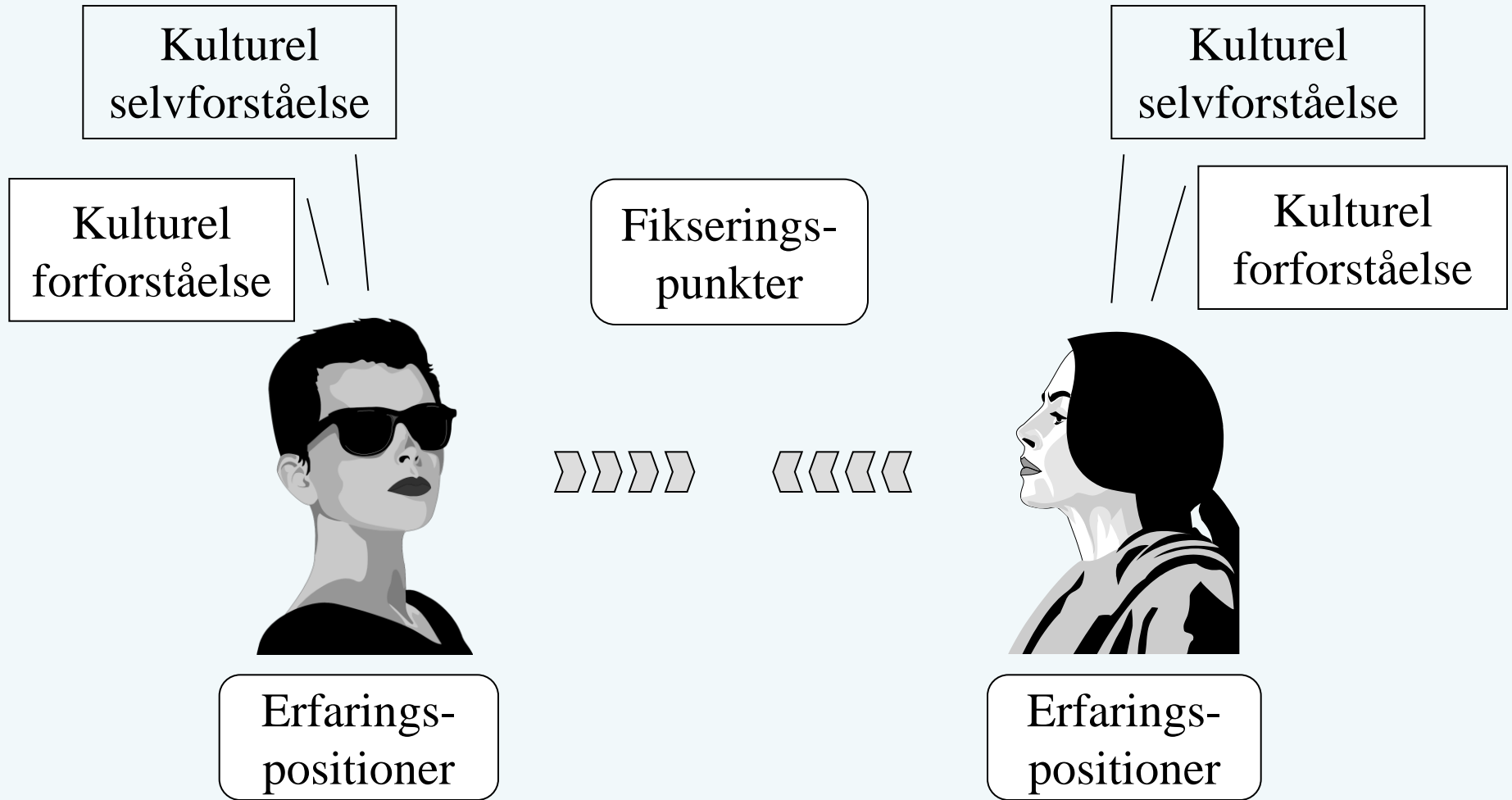
- C. Interkulturelle samtale vil belyst ud fra **subjektiv** betragtninger. Hvilke af de antagelse, som du operer med , er videnskabeligt funderede, og hvilke er kulturbundne?

Strukturelle spændingsfelter i interkulturel sammenhæng

- A. Modeller for sameksistens mellem majoritet og migranter
- Koloniale model (Imperiets tid); Ifølge denne model kan migranterne kun blive accepteret som ligemænd og færdes i danskernes rækker, hvis de assimilerer sig.
 - Postmoderne model om sameksistens mellem danskere og migranter. Denne model skaber grænser mellem befolkningsgrupper og medvirker til segregering og udelukkelse af en del af migrant.
- ” [at] indvandrere samles i de virksomheder og arbejdsfunktioner, hvor der ikke er uddannelseskraft og kundekontakt, og hvor man i mindre grad arbejder sammen. Indvandrere koncentrerer sig således i ufaglært, isoleret enkeltmandsarbejde.” (Ejrnæs 2006)

- integrationsmodel. Modellen bygger på en humanistisk europæisk tradition, der fremmer ligestilling, valgfrihed og samarbejde.
- B. Gældende integrationspolitik. Det virker som uoverskuelig og uforståelig størrelse.
- C. Modsatrettet og uforsonlig kulturel praksis: En given kulturel praksis kan enten af danskeren eller migranten vurderes som forkert, umoralsk og skadelig .

Interkulturel kommunikation

Det beskrivende kulturbegreb

- Kultur følger oftest nationens (eller organisationens) grænser
- De fleste deler værdier, regler og normer

- Kultur bruges som forklaring på at folk handler, som de gør

Hovedtræk inden for den beskrivende kulturbegreb - 1

- Kultur og kommunikation er uadskillelige begreb. Kulturen determinerer, hvem der tale med hvem om hvad, hvordan kommunikationen forløber, hvilke kanaler der benyttes.
- Kultur forstås som noget, der er indlejret i det enkelte individ.
- Kulturens funktion er at opretholde stabilitet og orden, dels på samfundsniveau og dels for individet.

”Enhver, som har været turist i fremmede lande, ved, at selv små afstande kan betyde store kulturforskelle. Ofte er kulturen afhængig af religionen, men også af mange andre elementer. Selv i europæisk sammenhæng, dvs. i et område med beslægtede kulturer og samme religion - nemlig den kristne - kan vi iagttage store forskelle alt efter om man bor i Danmark, Sverige, Polen, Italien eller Portugal. Selv et mindre spring over grænsen til Nordtyskland viser klare kulturforskelle.” **Grundlovs foreningen af dansk kultur.**

Hovedtræk inden for den beskrivende kulturbegreb - 2

- Man skelne ikke mellem nation og kultur.
- Kommunikation forstås som en lineær envejs – proces mellem afsender og modtager.
- Metoden er en reduktionistisk tilgang til kulturer. En typisk måde er at analysere sig frem til kulturens kerneelementer, som fx samfundsorganisering, religion, forhold mellem kønnene. På baggrund af de opstilles typisk taxonomier, som til alle tider og steder er gældende.

Det komplekse kulturbegreb

- Kultur er altid i forandring
- Kultur skabes mellem mennesker
- Man kan ikke kun være kultur – man har altid et køn, en alder og sine erfaringer fx arbejderkulturer, ungdomskulturer, forbrugskulturer.

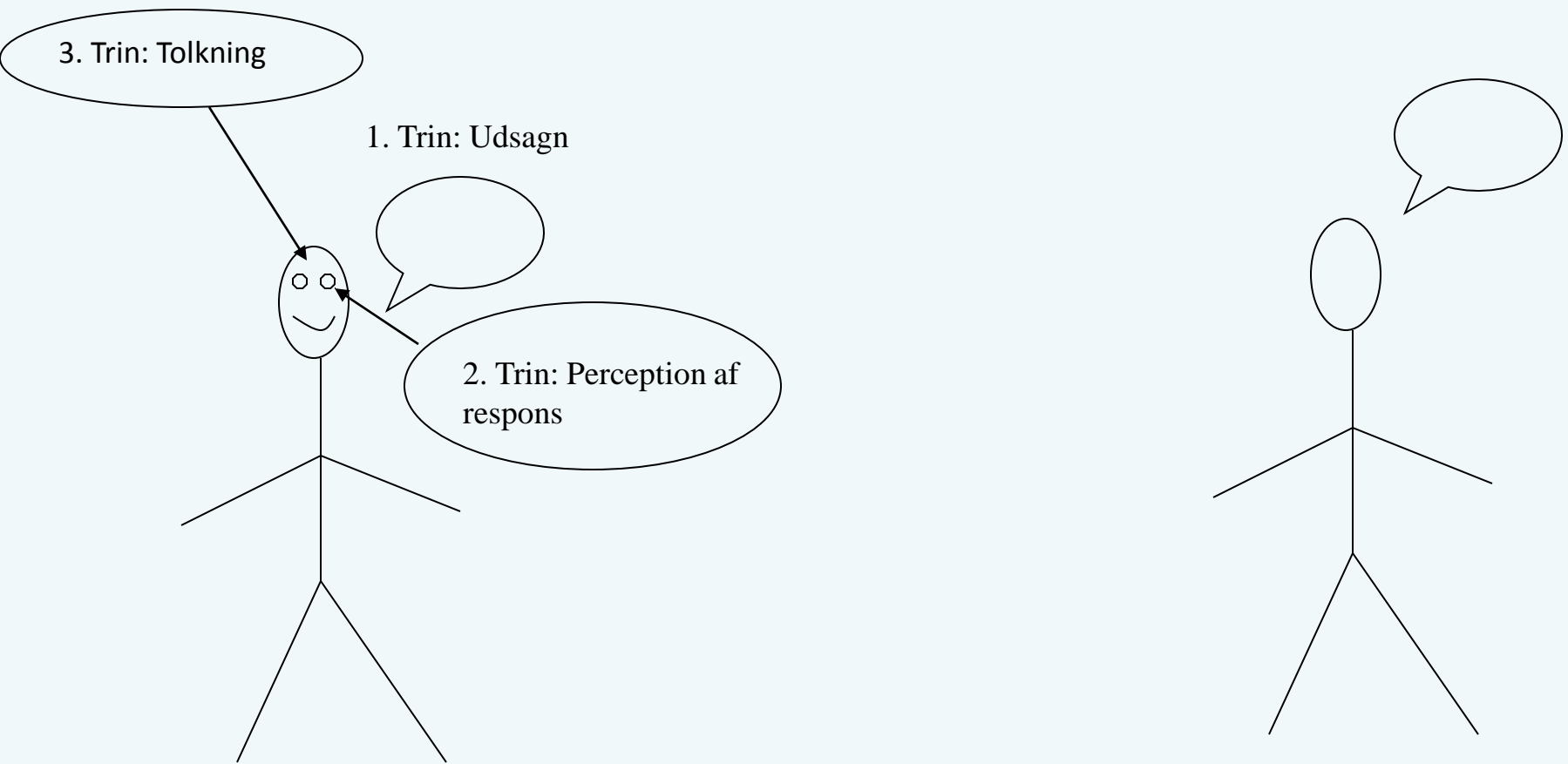
Det komplekse kulturbegreb

- Kultur kan ikke afgrænses til en fast enhed, men er snarere flere fællesskaber, man deler med nogle, men ikke med alle.
- Sociale forskelle kan være større end kulturelle forskelle

Hovedtræk inden for den fortolkende /kompleks tradition

- Kultur forstås ikke som indlejret i det enkelte individ, men må findes i relationerne mellem individer.
- Analytisk skelner man mellem kultur og national tilhøre, idet man ser det sociale og det kulturelle som værende i spil med hinanden.
- For kun ved at fastholde en dynamisk forståelse af kulturer er det muligt at forklare forandring.

Meads triadiske syn på samhandling

Levin, Irene & Trost, Jan (2005): "Symbolsk interaktionisme". S:112 I Jacobsen, Michael Hviid & Kristiansen, Søren (red.): *Hverdagslivssociologier*. København: Hans Reitzel

Kommunikation som feedback proces

Først når jeg har hørt/set den
andens reaktion véd jeg hvad
jeg har sagt

kommunikation

- Budskabet må “kodes” ind i en specifik kulturel referencerammer, det kan ikke overføres fra afsender til modtager som “rå” information.
- Kodning er altså lig med at indholdet kan forstås i en særlig kontekst – den kontekst som afsenderen ser som “rigtig”.
- På denne måde sikrer kodningen af modtageren forstår beskeden som en meningsfyldt diskurs, og kan modtage den.

kommunikation

- Meningen konstrueres af afsenderen. Der er gennem denne, at afsenderen vil, at beskeden skal afkodes – dvs. forstås.
- Men mening 1- afsenderens foretrukne kontekst – kan ikke umiddelbart overføres restløs til modtageren.
- Modtageren afkoder nemlig beskeden med en grad af autonomi, der gør at mening 2 skaber en selvstændig meningsdannelse

Kernetese

- Afsender og modtager er aldrig fuldstændigt ligeværdige – selv om ”mening 1” og ”mening 2” er en del af den samme kommunikationsproces.
- Selv når producenten koder i en form, vil modtageren ofte kode i en anden.
- Forbindelsen mellem ”mening 1” og mening 2” er social og kulturelt betinget.

Kommunikation

- Modtagerens side
- Viden, kultur, baggrund
- Modtagerens plads i produktionsstrukturen – modtagerens rolle i en given produktionssammenhæng.

Forståelsen vil blive påvirket af følgende aspekter

- Den vil for det første være afhængig af, hvad modtageren på forhånd ved og har af erfaring om det emne, som kommunikationen drejer sig om.
- For det andet vil forståelsen være afhængig af, hvordan modtageren opfatter afsenderens hensigter med kommunikationen. Noget som igen vil være tæt forbundet med opfattelsen af den konkrete situation og forholdet mellem de implicerede parter.
- For det tredje vil udformningen af selve budskabet påvirke forståelsen. Det kan for eksempel få betydning for forståelsen, hvorvidt man formulerer sit budskab i et professionelt eller i et dagligdags sprog.

Goffmann

- **Menneskers tolkninger af hinandens handlinger**
 - **Forsiden – front stage – (den sociale maske)**
 - **Den fysiske fremtoning definerer omgivelsernes syn og fortolkning af individet**
 - **Omgivelsernes forventninger til individet påvirker individets handlinger**
 - **Bagsiden**
 - **Back stage – uden maske eller rolle**
 - **Være sig selv – vide hvem man er**

Problemer ved at bruge en tosproget medarbejder som tolk

- **Usikkerhed om rollefordeling**
- **Mangel på neutralitet**
- **Mangel på respekt for arbejdsfunktioner**
- **Mangel på professionalisme og kompetencer**

Litteraturen

- ❑ Jessen, Tatiana mfl. 2008. Samtale med tolk. Frydenlund.
- ❑ Galal, Lise Paulsen mfl. 1999. Goddag mand – Økseskaft. Mellempøkeligt samvirke.
- ❑ Jensen, Iben (2005) : Grundbog i kulturforståelse, Roskilde Universitetsforlag.